

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S.D.P.B.

Coll. No. 370

Title Sūrya Vrat

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 370 Subject : Jyotisa

Title : Sūrya Vraha

Author : — Scribe : —

Date of the work : — Date of the Ms. : —

Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 8.8" by 4.8" Extent : 17 foll.

Language : Sanskrit Script : Devanāgarī

Remarks :

॥१॥

॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ अथ सूर्यव्रतं लिख्यते ॥ तत्रादौ सूर्यव्रतं मदनर
त्ने सौरधर्मे च ॥ कैलाशशिखरे रम्ये तसकांचनसंनिभे ॥ नानागण
समाकीर्णं देवर्षिसिद्धसेविते ॥ १ ॥ इंदुनीलमहानीलपद्मरागस
माकुले ॥ चंद्रसूर्यप्रतीकाग्रे ब्रह्मादिसुरसेविता ॥ २ ॥ तत्र सिं
द्धासनासीनं देवदेवं जगद्गुरुं ॥ अक्षंदशानुजं गंभुपंचचक्रं म
हेश्वरं ॥ ३ ॥ सेवितं सुरसंघाते रुमासाद्वं जगत्पतिं ॥ प्रणम्य
शिरसा देवं स्कंदो वचनमब्रीत् ॥ ४ ॥ स्कंदो वाच ॥ हंतान्यने रु
कतीर्थानि व्रतानि तियमाश्रये ॥ दानानि विविधानीश श्रुतानि ॥ १ ॥
जगदीश्वर ॥ ५ ॥ कुरु क्षेत्राणि पवित्रा आश्रमाश्रये ॥ तपो ज
दि क्षेत्राः

पसमाधिश्चक्रताश्च परमेश्वर ॥ ६ ॥ सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं कृतं तैश्च
व्रतकोटिभिः ॥ सर्वदानैश्च तपसा यत्फलं जायते प्रभो ॥ ७ ॥ यत्पु
ण्यं कुरुभिः सर्वैः कृतं यज्ञैः सदक्षिणो ॥ महारुद्रजपैर्लक्षैर्यत्फ
लं च द्विजन्मना ॥ ८ ॥ तद्व्रतदेवदेवेश सत्यं ब्रह्म महेश्वर ॥ येन
संजायते सर्वतीर्थाधिकफलं नृणां ॥ ९ ॥ इत्येवोवाच ॥ शृणु व
त्स प्रवक्ष्यामि गुह्यं गुह्यं तं व्रतं ॥ मया पूर्वं न कस्यापि कथि
तं सुरयुगवः ॥ १० ॥ प्रत्यक्षो यमहातेन देवोस्ति भुवनत्रये ॥
आदित्यस्तेजसा नाथः सर्वदेवमयो महान् ॥ ११ ॥ पवित्रं जा

॥२॥

यतेविश्वंउदितेभास्करेसदासर्वतीर्थानिजायंतेभास्करोदयात्॥१२॥
पावनंपावनानांचचक्षुश्चक्षुमतामसौ॥ तेजसांपरमंतेजोदेवानां
देवतंमहत॥१३॥ उदितेचसहस्रांशोजगत्सर्वप्रबुध्यति॥ आ
नंदःसर्वभूतेषुसर्वभूतेषुमेगतं॥१४॥ स्वधर्मनिरताजोकाःस्ना
नहोमरताद्विजः॥ दानायेक्षंप्रकुर्वंतिउदितेभास्करेनृपः॥१५॥
इतिव्रतारंभमहिमाः॥ अथपूजाविधिः॥ स्कंदोवाच॥ जानामि
तदहंसर्वभास्करेस्पविचेष्टितं॥ एतद्व्रतविधानंदिसम्पगारवा
हिशंकर॥१॥ इत्यग्रे॥ मार्गशीर्षेयवामाघेवैशाखेथशुचोथवा॥

॥२॥

शुक्लपक्षेचप्रथमेरविवारप्रजायते॥२॥ मार्गशीर्षेसितेपक्षेरवि
वारप्रजायते॥ भास्करस्पव्रतारंभंकुर्यात्पुत्रफलाप्तये॥३॥ त
स्मिन्तुपोषणंकुर्यात्सत्यमुक्तोजितेन्द्रियः॥ मयाकृतसमयेस्नात्वा
कृत्वा नित्यक्रियाव्रती॥४॥ व्रतादौसंकल्पविधिः॥ आदौप्रभात
समयेकृत्वाचैदंतथावनं॥ गृह्णीयान्नियमंचसप्रतिभास्करवा
सरं॥१॥ नियमात्फलमाप्नोतिनिःफलंनियमंविना॥ कुर्यात्सर्व
प्रयत्नेनव्रतंनियमपूर्वकं॥२॥ नियममंत्रः॥ सवितर्देवदेवशूत्रे
लोकापरमेश्वर॥ व्रतमद्यकरिष्येदंनवतंतुदिवाकरं॥३॥ इति
नियमंकृत्वा॥ ततोस्नानविधिः॥ ततोमध्याह्नसमयेस्नात्वाती

॥३॥

येष्टहेथवाजलेसंशोध्यगांगेयविधिनासितचारिणा ॥१॥ अथांसदे
वपावित्रं किंपुनवांस्ति संगमात् ॥ सदेहमवारिणाकार्यविनाभास्क
रवासरं ॥२॥ रुषयस्तत्प्रशंसंतिस्नानमुत्सेनवारिणा ॥ रविवारेच
संप्राप्तेस्नानंशीतेनवारिणा ॥३॥ कर्त्तव्यंचविनाभानोधर्मादिक
लहेतवे ॥ तस्मात्शीतजलेनैप्रकृत्याद्विधिपूर्वकं ॥४॥ इति सूत्रो व
क्तविधिनास्नानंदेहशुद्धिंविधायच ॥ पश्चाद्ग्राविधिस्नानं कृ
त्संकल्पपूर्वकं ॥१॥ प्रायश्चित्तसंकल्पविधि ॥ हेमाद्रौ ॥ व्रता
दोवांव्रतांतेचप्रायश्चित्तविधिचरेत् ॥ ब्रह्माणितयंकुर्याद ॥३॥
थवाचैकमेवहि ॥१॥ प्रायोयन्नामतः प्राक्तंचित्तंनिश्चयमुच्यते

प्रायेणतस्यमायुज्यंप्रा ॥१॥ यश्चित्तंतदुच्यते ॥२॥ इति प्रायश्चित्त
विधिः ॥ ततोदग्राविधिस्नानं ॥ एवंदेहशुद्धिसंपाद्य ॥ ततः पूज
नमारभेत् ॥ ततः संकल्पविधिः ॥ संकल्पंचविकल्पंचद्वावेतौपु
ण्यपापयोः ॥ यातायातकरोपुसांतस्मात्संकल्पनिर्णयं ॥ धर्म
मूलेपिवावसंवेदग्रास्त्रविशारदः ॥ तरंतितारयंत्येतेनूनस्कंदयु
गेयुगेबीजसंसारवृक्षस्यप्रतिभूरिवकर्मणः ॥ फलहेतोस्यंभा
तिसंकल्पस्तत्रकारणं ॥ इतिसंकल्पनिर्णयः ॥ अथमंडपविधिः
मंडयंकारयेत्तत्रकदलीवृक्षसंयुतं ॥ रंगवेल्यादिभिः कुर्यात्स्व
स्तिकानिशुभप्रदा ॥२॥ फलपक्षवसंयुक्तंनानापुष्पसमन्वितं

४ शोभोपशोभाकुर्याद्वैमंडपं शुभलक्षणं ३ तत्रगोमयोपलीते शु
 चौदे मंडलं परिकल्प्य तत्रप्रकारमाह तत्रभविष्योत्तरेजमदग्नि
 क्त्वाच द्वादशांगुलं लिखेद्वत्तं तद्वाद्येतु पद्मकं अष्टपत्रं प्रकर्त्तव्यं
 तद्वादिर्वृत्तमालिखेत् १ तद्वादिर्द्वादशैः पद्मकं कर्त्तव्यं शुभलक्षणं
 पंचरंगैस्तु शोभाङ्गुरविमंडलसंनिभं २ भृगुदेनसमोयेतं प्रकु
 र्याद्रविमंडलं एवंक्रमेण विलिखेद्वास्करव्रतहेतवे ३ अथ
 वापचवर्णैस्तद्वादशार्कसमान्वितं निगूयांमंडलं कुर्यात्सर्वतोभ
 द्रमेव च इति मंडलकारिकाः तन्मध्ये स्थापयेत्तुं मंतीर्योदिके ४
 नष्टरितं पंचरत्नसमायुक्तं सितवस्त्रेण वेष्टयेत् १ तस्योपरि

न्यसेत्तात्रमष्टयत्रसमं वित्तं सौवर्णमर्कज्वरितसपत्नीकं ससार
 थ ॥ २ ॥ समाश्र्वैकचक्ररथं साक्षिणं धर्मकर्मणो ॥ ३ ॥ पंचामृते स्नापयेत्तं पंच
 समंत्रा वाहनकुर्यादमुत्तारणपूर्वकं ॥ ४ ॥ प्रतिष्ठां कारयेत्तस्य पश्चात्त
 मर्चयेद्ब्रुति ॥ दद्यान्निऋतुसुमेसूर्यचंद्रकैः शतपत्रकैः ॥ ५ ॥ कु
 मुदेर्वकुले श्वेव रुरुतु कालोद्भवैः शुभैः ॥ पूजयेद्वादशात्मानं त
 न्मध्ये विष्णुमर्चयेत् ॥ ६ ॥ आद्यक्षेत्रेति संपूज्य द्रष्टव्येति सुमं
 त्रतः ॥ विष्णोः श्राद्धमंत्रेण तन्मध्ये विष्णुमर्चयेत् ॥ ७ ॥ अश्वि
 नातेजसा पुत्रयुजयेदश्विनं ततः ॥ यत्कर्मणोति मंत्रेण कर्मध
 र्मे च पूजयेत् ॥ ८ ॥ आत्मानं पूजयेत्पश्चात् ॥ अर्कमंडलमध्यगं

५ हिरण्यमेनमंत्रेण ततो ह्यगुणमर्चयेत् ९ सपत्नीकाय सूर्याय
 दिने गाय विवस्वते प्रतियन्नेषु संपूज्य सूर्याद्वादशानामभिः १०
 मित्रो विष्णोरुणः सूर्यो भानुर्वेतपनोरविः हिरण्यपरेतादितस्त
 तद्दंष्ट्रां वैश्वामनस्तथा ११ गभस्तिश्च प्रयत्नेन पूज्याय त्रेषु देव
 ता तन्मध्ये चाष्टपत्रेषु सूर्यादिनाममंत्रतः १२ तत्रैव चाष्टोश
 क्तिनां पूजयेत् कर्मशो विभूः पूर्वपत्रे लिखेत् सूर्यमाज्ञे यातुर
 विन्यसेत् १३ याम्पांचैव विवस्वतं तनैकृत्यां तु भगं न्यसेत् वा
 रुणो वरुणं विद्याद्वा यव्यां मित्रमेव च १४ आदित्यमुत्तरे पत्रे
 इशां न्यां विष्णुमेव च मध्ये तु भास्करविद्यात् पूर्वादिदिशि वि

न्यसेत् ॥ दिता सुक्ष्मा जया भद्रा विभूतिविजया तथा अमोघा वि
 द्युतांचैव मध्ये श्रीं सर्वतो मुखी ॥ पूजयेत्तत्र विधिवत् तत्र मंडले देव
 ता इमा ॥ अथ प्रयोगः ॥ तत्रादौ शौचविधिदत्तधावनं च कृत्वा
 ॥ तीर्थे वा गृहे स्नानविधिना स्नानं कुर्यात् ॥ ततः प्रायश्चित्तसंक्र
 मपूर्वकं यथोक्तं विधिना दशाविधिस्नानं तं कुर्यात् ॥ गृहे द्वा
 गत्य ॥ गोमयोपलिप्ते मंडले कदली वृक्षयुष्पपद्मसंयुतं च मंडपं
 विधाय ॥ तन्मध्ये दत्तं चाष्टदलं द्वादशदलं पद्मं सकृत् किंपंच
 रंगैः सह विलिख्य ॥ अथ वा ॥ द्वादशाक्षं संयुतं सर्वतो भद्रमंडलं
 परिलीख्य ॥ स्वेष्टदेवता स्मरणपूर्वकं ॥ आसने उपविष्टः आचम

६ नंप्राणायामः गुरुं प्रणमेत् सर्षपापसतांगृहीत्वा आचार्यादिब्राह्म
 णैः सह राक्षोघ्नानि च शांतिपाठं पठेयुः तत्र प्रकारमाह कृणुष्वपा
 ज इत्यनुवाकः रक्षोहणं ० ३ तथैव शक्तिश्चेत् अनोभद्रानुवाक
 रूचं वाचमध्याय इति पठित्वा अपः सर्पं तु ये भूता भुवि संस्थि
 ता ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नृपं तु शिवा जया अपः कामं तु भू
 तानि पिशाचाः सर्वतो दिशं भूतानामविरोधेन ब्रह्मकर्मस
 मारभेत् इति मंत्रेण चतुर्दिशुः सर्षपान् विकीर्य वामपाद
 धातं कृत्वा भुविः ता एतन्मन्त्रं दत्वा अपवित्रपवित्रो आचमनं
 प्राणायामः सुमुखश्चैकदं ० ब्रह्मज्ञानजनार्दनः इत्यंतं प

६ पित्वा ॥ गंधातोदकं गृहीत्वा ॥ अद्येत्यादि ० मम इह जन्म निजन्मांतरे
 कुलादिव्याधिनाशनपुत्रपौत्रादि अखंडसौभाग्यशाश्वत्पुत्रपौत्रये
 सर्वदुरितोपशान्त्यर्थं च श्रीसूर्यनारायणप्रीत्यर्थं सूर्यव्रतोद्यापनं
 करिष्ये ॥ तदंगभूतं निर्विघ्नतासिध्यर्थं गणपतिपूजनं ब्राह्मणव
 रणं स्वस्तिपुण्याहवाचनं करिष्ये ॥ इति संकल्प्य ॥ यथोक्तगणप
 ति शोडशोपचारपूजां कृत्वा ॥ अर्घ्यबंधनपूर्वकं वरुणपूजनं च कु
 र्यात् ॥ ततो ब्राह्मणवरुणं स्वस्तिवाचनं कुर्यात् ॥ ततः आचम्य
 प्राणानायम्य ॥ देवाकारं संकीर्त्य ॥ ममाभिष्टसिध्यर्थं सूर्यव्रतां
 गत्वेन कलशाराधनं श्रीसूर्यनारायणमंडलदेवताश्रयापनप्र

७ तिष्ठापूजनंचकरीष्ये इति संकल्प्य ततो मध्ये द्वादशांगुले मंडले आ
 कृष्टे १ विष्णोरराटम २ इषेत्वा ३ इति मंत्रत्रयेण त्रिमूर्त
 ये श्रीमूर्याय नमः सूर्यमावाहया ० स्थाप ० ततः देवस्य यामभागे
 तत्रैव अश्विना तेजसा ० इ ० मंत्रेण अश्विने नमः अश्वन
 मावा ० स्था ० ततो देवस्य दक्षिणे तत्रैव येन कर्मण्यपसोम इति
 ० कर्मधर्मिणे नमः कर्मधर्माणामावाह ० स्था ० ततः पुनर्वामे श्री
 श्वतेति ० लक्ष्मिणे न ० लक्ष्मीमावाह ० स्था ० ततो दक्षिणे पावकानः
 सरस्वती ० इति सरस्वतीमावाह ० स्थाप ० ततो देवस्य पुरतः ब्रह्म
 यज्ञानमिति ब्रह्मणे न ० ब्रह्माणमावा ० स्था ० तत्रैव गंधद्वारमिति

शक्तिरीश्वर्ये न ० शक्तिरीमावाहया ० स्था ० देवस्य पृष्ठभागे मुगा
 वो देवा इ ० अष्टौ वसूनावाह ० स्था तत्राष्टदले पूर्वादि क्रमेण नाम
 मंत्रैः स्थापयेत् ॐ सूर्याय न ० सूर्यमा ० स्था ० रवये न ० रविमावा ०
 स्था ० विवस्वते न ० विवस्वातमावा ० स्था ० भगमौवा ० स्था ० वरुणा
 य ० वरुणमावा ० स्था ० मित्राय ० मित्रमावा ० स्था ० आदित्याय ० आ
 दित्यमावा ० स्था ० विष्मवे नमः विष्ममावा ० स्था ० मध्ये नास्करा
 य ० नास्करमावा ० स्था इति तत्राष्टदले प्रागादि क्रमेण शक्तिं
 स्थापयेत् दीप्तमावा ० सूक्ष्मायै ० सूक्ष्मां आ ० जयायै ० जया
 मा ० भद्रायै ० भद्रामा ० विभूत्यै ० विभूतीमा ० विजयाजयायै ०

८ विजयामा० अग्रोघायै० अमोघामा० विद्युतायै० विद्युतामा० प्रसर्वतो
 मुखेयै० सर्वतोमुखीमावा० इति ततोद्वादशादलेप्रागादिक्रमे
 णद्वादशनामभिः पूजयेत् तद्यथा ॐ मित्राय० मित्रमावा०
 स्था० १ विष्णवे० विष्णुमा० स्था० २ अरुणाय० अरुणमा० ३ सूर्य
 याय० सूर्यमा० स्था० ४ भर्तवे० भानुमा० स्था० ५ तपनाय०
 तपनमा० ६ रवये० रविमा० स्था० ७ हिरण्यरेतसेन० हिरण्य
 रेतसमा० स्था० ८ दिनकराय० दिनकरमा० स्था० ९ इन्द्राय० इं
 द्रमा० स्था० १० अर्यमणेन० अर्यमणमा० स्था० ११ गभस्तयेन०
 गभस्तिमावा० १२ इतिद्वादशादलेखापयेत् ततोद्वादशार्क

८ सर्वतोभद्रमंडलेवासर्वतोभद्रदेवताब्रह्मादिदेवतास्थापनं ततो
 भूरसीत्यादिक्रमेणद्वादशाकलशानथवाद्यैतामन्मयवासंस्था
 प्य मध्येताम्रमयंपूर्णपात्रमदितंकलशंसंस्थाप्य तत्रपूर्णपा
 त्रेरक्तचंदनेनाष्टदलंकृत्वा मूर्तिनामशुभारणं कृ० तस्योपरि
 रथ जतमयसंयुतंसुवर्णमयी सूर्यप्रतिमां स्थापयित्वा मनोज्ञ
 तिप्रतिष्ठा सूर्यनारायणाभ्यामंडलाधिष्ठितदेवतांचमुप्रतिष्ठा
 तावरदाभवंतु इदमत्रचंदनंचपुष्पं अद्येत्यादि० ममसक
 लदुरितोपशान्त्यर्थं सूर्यव्रतागत्वेन आकृष्टेनेति च पुरुषसूक्ते
 न षोडशोपचारपूजनं भूरसीत्यादिक्रमेण कलशाराधनं

८

आकृष्णेनेति० अर्घ्यादिपात्रस्थापनं आदौ घंटानादं पूजनं च कुर्यात्
 तत् ततो देवो भूत्वा देवं यजेत् स्वदेहेत्यासः ततो यथा देहे तथा देवे
 अंगं त्यासः ततः पूजनमारभेत् अथ ध्यानं ध्येयः सदा सवित्तमं
 उलमध्यवृत्तिनारायणः सरसिजा सरसं निविष्टः केशरवान्मक
 रकुंडलवान्कीरीदीहारीदिरण्मयवपुधृतगुणचक्रः तेजोरु
 पंसदस्त्रांशुसत्ताम्ररथगंवरं द्विभूजं वरदं यद्वल्लभं सर्वका
 मदं श्रीसूर्यनाराय ध्यानं स० ॐ आकृष्णे० सहस्र० आगच्छ भ
 गवान्मूर्त्यमंडले च स्थिरो भव यावत्पूजां समाप्ये तता वत्सं नि
 धो भव श्रीसू० स० आवाह० आकृष्णे० पुरुषा हे मासनं महादिव्यं

८

नानारत्नविभूषितं आसनं गृह्यतां देवदिवाकरनमोस्तुते आ
 सनं० आकृष्णेन० गंगाजलसमानीतं परमं पावनं महत् पाद्यं गृ
 हाण देवेश धामरूपनमोस्तुते पाद्यं० आकृ० त्रिपाद्० नोभोसू
 र्यमदद्रूपब्रह्मविष्णुस्वरूपिणे अर्धमंजलिना दत्तं गृहाण परम
 श्वर कल्पितार्घ्यापात्रेण अर्घ्यं० आकृ० ततो वि० गंगादितीर्थ
 जंतोर्यजातिपु० ष्यै सुवासितं ताम्रपात्रे स्थितं दिव्यं गृहाणा
 च प्रतीयकं आच० आकृ० तस्माद्यजा० द्रुतः स० गंगायमुन
 योश्चैवर्त्तमानमदियोस्तथा स्नानार्थं ते मयानीतं स्नानं कुरु
 जगत्पते स्नानं ययोदधिघृतं चैव मधुशर्करयान्वितः पं

न

१०

चामृतेन स्नयनं प्रीयतां परमेश्वरः पंचामृतं गङ्गाकीर्णो मतीश्वे
 वसिंधुश्चैव सरस्वतीकावेरीसिंधुनद्योस्ते स्नानं कुरुदिनेश्वरः
 शुद्धोदकस्नानं स्नानांते आचमनं दृष्ट्वा तस्माद्यं कूचः आ
 यदरक्तयुगंदेवसूस्मत्तंतुविनिर्मितं इमेवस्त्रिमयानीते गृ
 हाणकमलाकर वस्त्रं आहूतं तस्मादश्वा नमः पंकजह
 स्नायविश्वरूपाय ते नमः उपवीतं मया दत्तं तं हृदाणादिवो ५
 करः उपवीतं आहूतं नानारत्नसंमोषितं सौवर्णं जटितं
 धृतं कटिमेखलसंयुक्तं अलंकारमयापितं अलंकारं १०
 आहूतं तं यज्ञं अंकुमागरुकस्तूरीसूगंधैश्चंदनादिभिः

रक्तचंदने संयुक्तं गंधं गृह्ण प्रभाकर गंधं रक्तचंदनसंक्षिप्त्वा
 अक्षताश्च मुशोभनाः मया दत्ता गृहाणे मावरदो भवभास्करः
 अर्तक्षेत्रं आहूतं यत्पूरुषं जपाकदंबकुसुमं रक्तोत्पलमनु
 त्तमं पुष्पाणि गृह्यतां देवसर्वकामप्रदो भव पुष्पाणि अ
 थ अंगपूजामित्राय पादौ पूजयामि स्वये जंघे पूजं सूर्या
 यं जानुनी पूं खगायं ऊरू पूं पृष्ठे नमः गुह्यं पूं दिशं पूं
 मैगर्भाय कटिं पूजां मरीचये नाभिं पू आदित्याय ज
 ठरं पू सवित्रे इन्द्राय अक्रियं स्तनौ पू नास्कराय कंठं पू
 अर्यमाय स्कंधौ पू नानवेन हस्तौ पू अहकराय मू

खं० ब्रध्नेन० नासिकापू० जगदेकचक्षुषेन० नेत्रयो० पू० दिनक
 राय० कर्णे० त्रिगुणात्मधारिणेन० ललाटं पू० विरंचिनारायणाय
 शिरः पू० तिमिरनाशिनेन० सर्वांगिं पू० इति अथावारणपूजा म
 ध्मे त्रिमूर्तये श्रीसूर्यनारायणाय० अश्विनीकुमाराभ्यां न० कर्म
 धर्मिणेन० लक्ष्म्येन० सरस्वत्येनमः० ब्रह्मणेनमः शक्तिरीश्वर्ये
 न० अष्टौवसुभ्यो० तत्राष्टदले प्रागादिक्रमेण० सूर्याय० रवये० वि
 वस्वते० भगाय० वरुणाय० मित्राय० आदित्या० विष्णवे० नास्करा०
 ॥ तत्रैव प्रागादिक्रमेण शक्तिं पूजयेत् दीप्तये० सूक्ष्माये० जया
 ये० भद्राये० विभूत्ये० विजयाजयाये० अमोघाये० विद्युताये० सर्व

तोमुख्ये० इति ततो द्वादशदले पूर्वादि क्रमेण नामभिः पूजयेत् त
 द्वा श्रीमित्राय० विष्णवे० अरुणाय० सूर्याय० भवितन० तय
 नाय० रवयेन० हिरण्यरेतसे० दिनकराय० इन्द्राय० अर्यमो० ग
 भस्तयेन० इति अष्टोत्तरशतं सहस्रनामानि वा यथावकाशमावर्ण
 जांकुर्यात् कृते महत्फलं अकरणेन दोषः ततो सुगंधद्रव्यं स०
 आहु० ब्रह्मणोस्प० वनस्पतिर० धूपं आहु० चंद्रमाम० दी
 पस्तमोति० दीपं० गायत्रीमंत्रेण प्रोक्षणं आहु० नाभ्या आ० अ
 नं चतुर्विधस्वाह्ये० षड्भिः समन्वितं नैवेद्यगृह्यतां देवशांतिकुरुज

गत्सते नैवेद्यं० नैवेद्यांते आश्रम० मध्येपातीय० करोद्धर्तना
 र्थेगंध० आहुष्मे० पत्पुरुषेण० एलालवंगकर्पूरखदिरपुगसम
 न्वितं नागवल्पादलेयुक्तं तांबूलं प्रतिगृह्यतां फलमुखवास्तां०
 हिरण्यगर्भं० दक्षिणां० ततोऽसूर्याय अर्घ्यदानं ताम्रपात्रे स्मितं
 तोयं फलपुष्पसमन्वि० गृहाणाधर्मपादतंसर्वकामप्रदोभव
 श्रीसूर्यनारायणापवित्रोऽर्घ्यसं० ततोऽसूर्यसूक्तानि जपेत् अ
 ह्येत्तां० नमः अत्रोषपापक्षयद्वारा श्रीसूर्यना० प्रीत्यर्थं ब्राह्मण
 द्वारा स्वयंच सूर्यसूक्तानि च स्तोत्रपाठजपमहं करीष्ये नद्यथावि

आदित्यनुवाक पुरुषसूक्तं शिवसंकल्पं यज्जाग्रत्षट् मं
 उलब्राह्मणं आदित्यद्वादशस्तोत्रं एतानि पठित्वा अथवाय
 नदानं तंदुलैः पूरितं पात्रं हिरण्यं नमः समन्वितं रक्तवस्त्रयुगं
 चैव ब्राह्मणाय निवेदयेत् इति मंत्रेण कांस्यपात्रं तंदुलपू
 रितं हिरण्यवस्त्रदक्षिणासहितं ब्राह्मणाय दद्यात् नमस्का
 रं नमः पंकजहस्ताय नमः पंकजमालिने नमः पंकजनेत्रा
 यभास्कराय नमो नमः इति नमस्का० ततोऽनीराजनं पंचा
 त्रिपंचदीपैश्च दीपीता सुरसत्तम नीराजनं गृहाणेदं सर्वसौख्य

करोभव इतिआरार्तिकं आहृष्टे० समास्या० यानिकानीच० प्र
 दक्षिणां० नमस्कारः नमस्त्रैलोक्यवन्द्याय नमोनंताय भास्वते महा
 नंदनमस्तुभ्यं प्रसीद जगदीश्वरः इति नम० आहृष्टे० यज्ञेनय० रा
 जाधिराजाय० यस्पोदये स्याज्जगतः प्रबोधाय० कर्मसाक्षाभुवन स्य
 स्पृगोसा कुहादिकव्याधिविनाशकौ स्यात्समास्करो मे सुखिनं
 निदध्यात् इति मंत्रपुष्पांजलिः इति पूजाविधिः अथ मासवि
 धिः भगवत्ज्ञानिनां श्रेष्ठकथयस्व प्रसादतः त्वद्वक्त्राच्छ्रुतुमि
 छानिब्रतं पापप्रपाशनं पूजाध्वं दानसहितं नैवेद्यप्राशनान्वितं

एतत्कथय सर्वस्वं प्रसन्नोसि यदि द्विजं वसिष्ठ उवाच श्रणु
 राजप्रवक्ष्यामि यदुद्यं ब्रतमुत्तमं सर्वकामप्रदं पुंसां कुहादि
 व्याधिनाशनं भानोस्तुष्टिकरं राजन् भुक्तिमुक्तिप्रदायकं य
 स्पोदये सुरगणामुनिसंघाः सचारणाः दैत्यदानवयक्षाश्च
 कुर्वन्त सततार्चनं यस्पोदये तु सर्वेषां प्रबोधो नृपसत्तम
 तस्य देवस्य वक्ष्यामि ब्रतराज सविस्तरं पूजाध्वं प्राशनं दानं
 नैवेद्यं श्रणु तत्त्वतः सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं सर्वयज्ञेषु यत्फलं
 सर्वदानेन तपसा यत्पुण्यं समवायते प्रातः स्नानेन य

नरपुर्य

१४

सुर्यपरे विवासे शुक्लश्विनादिमासेषु रविवासरव्रतं करिष्यामि या
चद्वर्षादिवाकर - निममंत्रः प्रातरुत्थाय अरुणेन घादौ विमले जले स्ना
त्वा संतर्पयेद्वा तत्तं श्ववसुधाधिय उपलिप्य फेचैर्दिशेः सूर्यं नव
समर्चयेत् विलिखितत्रयद्वंदुरंगैर्द्वादशकणिकं ताम्रपात्रे त
थापद्मं रक्तचंदनवारिणा ततः संपूजयेद्देवं दिननार्थं सुरेश्वरं मा
सेमासे च ये राजन् विशेषां स्नानं कृणुध्वे दिरर्ण्यरेताश्चिने चै
वं नैवेद्यं शर्करास्मता हाडिमेनार्घ्यदानं तु प्रशावं उपलभ्य वि ३ १४
प्रायपर्याभक्षान्नोजनं खंडयायसं दिवाकरः कार्तिके च केला

याः फमेव च पायसं चैवं नैवेद्यं पयः संप्राज्ञानं स्मृतं मार्गशीर्षे
जयेन्मित्रं तारिके राघ्यं मुन्नमं नैवेद्यं तंडुलादेया साज्याश्च गुड
संयुताः पत्रत्रयं तुलस्यास्तु प्राज्ञपतिष्ठे जितेन्द्रियः दद्याद्विप्रा
यभोज्यं तु दक्षिणासहितं नृप वैषेविष्णुं समभ्यर्च्य नैवेद्यं लडु
कं तथा बीजपूरेण चैवार्घ्यं प्राज्ञं घृतपलत्रयं दद्याद्भुतं तु वि
प्रायभोजनेन समन्वितं माघे अरुणना प्रातः संपूज्या ज्यंतिला
नगुडं भोजनं कंदलां दद्यान् नैवेद्यं उत्तरीफले अर्घ्यं तैवेव दत्त्वा
तु प्राज्ञमुष्टिचयंतिलाः फाल्गुने सूर्यमभ्यर्च्य जंबीराघ्यं निवेद

यत् पलत्रयं दधिप्राग्नयेनैवेद्यं सघृतं दधि दधितंडुलदानं च भो
 जने समुदाहृतं चैत्रे भानुं च संपूजयेन्नेवेद्यं घृतपूरिकाफलं तु आ
 म्रवृक्षस्य प्राग्न्यप्रादुग्धं पलत्रयं विप्राय भोजनं दद्यात्। निहान्न
 तु सक्षिणं चैत्राखेतपतप्रोक्तो माषान्नं सघृतं स्मृतं अर्घ्यं
 दधातु द्राक्षाभिः प्राग्नयेद्रोमयं स्मृतं कुर्यान्माषान्नदानं च
 सघृतं वै सक्षिणं ज्येष्ठे द्रं द्रं यजेद्राजन्ते वेद्यं तु करभकं अर्घ्यं
 च सहकारेण प्रातः पांबुञ्जलित्रयं दध्वादनसमायुक्तं भो
 जनं ब्राह्मणाय च अष्टौ अर्घ्यनारीषां विमभ्यर्चयेन्नेवेद्यमधु

मुत्तमं अर्घ्यनारीं विप्राय भोजनं दद्यात् प्राग्नयेन्मरिचत्रयं गभस्ति
 श्रावणे मासि ^{को के} पुंसि फलमेव च मुष्टित्रयं च सक्तूनां प्राग्नये
 समुदाहृतं विप्राय भोजनं दद्याद् दक्षिणा सहितं नृपे यमो भाद्र
 पदे पूजयेन्नेवेद्यं साज्यद्यमोदनं गोमूत्रप्राशनं मुख्यं ब्राह्मणान् भो
 जयेत् तथा एवं व्रतं समाप्येव चरेदुद्यापनं बुधैः तस्यो गुरुष्टदंग
 त्वागृह्णीयाच्चरणाबुभौ उद्यापनं करिष्यामि आगच्छ मम वैश्व
 नि माषकेन सुवर्णैः प्रतिमां कारयेद्भवेः रथो रोष्य मये कार्यं स
 वपिस्करसंयुतं हत्वा द्वादशापत्रं तु कमलं रक्ततंडुलैः स्थापये
 द्ब्रह्मकुंभं पंचरत्नसमन्वितं तस्योपरि न्यसेत्पान्नं तान्नं तंडुल

पूरितं रक्तवस्त्रसमाच्छन्नं पुष्पमालाभिवेष्टितं पंचामृतेन स्तप
 नं अग्रप्रक्षारणं पूरितं प्रतिष्ठाचततः कृत्वा पूजादेवस्य कारयेत्
 चंदनैः कुसुमैरन्यैः विधिधैः कालसंभवेः अखंडपदवस्त्रेश्च
 कमंडलुमुपानंदौ बुध्यानित्रितयंतत्र स्थापयेद्देवसन्निधौ सं
 ज्ञाया वस्त्रमुग्मं चकैः सुभंतुमहीपते प्रतियंत्रेषु संपूज्य सूर्याद्विदग्ना
 मभिः मित्रो विष्टो रुणः सूर्येभानुवैतपनोरविः हिरण्यरेतास्त्रि
 छत इंद्रो वैश्रामनरत्नया गभस्तिश्च प्रयत्नेन पूज्यायंत्रेषु देवताः
 मध्ये सदस्त्रकिरणः सपूज्यः संज्ञया सह पूगीफलैर्धूपदीपैर्ने
 वेद्यैर्वस्त्रसंयुतः नारीकैरेणैवैवाघ्यं दद्याद्देवस्य भक्तितः मंत्रेणाने

न गजेन्द्रतस्य परिपूर्यते नमः सदस्त्रकिरणः सर्वव्याधिविना
 शान गृहाणाघ्यं मया दत्तं सज्ञया सहितो रवे आर्णतिकंततः कु
 र्यान्नमस्कारप्रदक्षणा पुष्पांजलिततो दद्यात्संकल्पां कारयेत्ततः
 ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्ष्यामिष्टान्तेर्द्वादशाग्रभो दंपत्योर्भोजनं देयं
 परमान्नसमन्वितं ततस्तदक्षिणा देया सममभ्यर्च्य स्तृणादिभिः
 उपहारादितस्तस्य गुरवे प्रतिपादयेत् गुरुं तत्रैव संतोष्य ब्रा
 ह्मणं च विमजयेत् मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं तु यत्कृतं
 तत्सर्वपूजां तां यातु भूमिदेव प्रसादतः अनुव्रज्य गुरुं निप्रांभोजनं
 तु समाचरेत् वृद्धेश्वरं धुमिः सार्द्धं नत्वा देवं दिक्ककरं इति मास

विधिः अथ होमविधिः इधरोवा० बोधयेद्दीपकांस्तत्र द्वादशाद्वाद
 शात्मने घृतेन ज्वालयेद्दीपमासं पूर्णफलहेतवे धूपं तोराजनं कुर्यात्तु कुर्या
 दारात्रिकं रवेः दत्त्वा धर्मातिकरेण नैवेद्यं कारयेन्नतः द्वास्वारभाफलानी
 सुपक्वान्नानि विवस्वते दद्यात्पूगानि तावृत्तं कुर्यात्जागरणं ततः गीतवा
 दित्रनिर्घोषैः शान्तिपाठेन परममुखे यामेयामे रवेः पूजा कारयेद्ग्रतो वृत्ती
 शृणुयाद्वा स्वतोरम्यां कथां पापप्रणाशनीं प्रभाते विमले तारयेन्नात्वादामं
 तु कारयेत् कारयेत् शान्तिकं पूर्वं सर्वाणि विनाशनं आहूतेनेति मंत्रेण
 अहोत्तरशोतादुक्तीः कारयेद्देहमेवं आहं मंडलं आवयेद्देवे इति होमः अ
 थ दानविधिः पदानि द्वादशैकं वा यथाशक्त्वा घटानत तिलपात्राज्यपात्रा
 णि द्वादशाद्वादशात्मने प्रदद्यादकं तु धूर्ध्वं एकं वा स्वशक्तिः परिधा
 य्य द्विजन्मानः सपत्नीकाः स्वशक्तिमान् ब्राह्मणान् भोजयेद्दत्तं स तु धूर्ध्वं
 भास्करस्य च वित्तशोद्धनं कुर्वीत तीर्थव्रतसमेषु च कपिलाचततो दद्या
 त्सुसूपांच पयस्विनीं सवसांच सवस्त्रांच संपूर्णव्रतहेतवे उपहारं सव

स्वच आचार्योपप्रदापयेत् विप्रभोः पुमादा
 यमसुत्रावधुसंयुतः अनेन विधिनायस्करोति
 भास्करव्रत